

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ РОБОТИ З ДОСЛІДНИЦЬКИМИ ДАНИМИ

Вступ. Практика управління даними досліджень є абсолютно новим видом діяльності фахівців бібліотечно-інформаційної справи в Україні та світі. Сучасні педагоги П. Деніколо та Дж. Рівз відмічають, що серед переліку transferable skills (з англ. «універсальні вміння»), необхідних для академічної кар'єри, варто згадати інформаційну грамотність та управління даними [1, с. 56].

Обґрунтування потреби у фахівцях по роботі з даними. Американська дослідниця-бібліотекознавець С. Ковальчик підкреслює, що за останні чверть століття відбулись значні зрушення в накопиченні, розповсюдженні та управлінні інформаційними ресурсами, зокрема бібліотеки стали надавати перевагу оцифруванню матеріалів, а згодом і створенню цифрових об'єктів [2, с. 3]. Із розвитком концепції відкритої науки, яка передбачає міжнародну співпрацю, надання вільного доступу до даних досліджень, повторне використання зібраних даних, постала потреба упорядковувати великий обсяг дослідницьких даних. Кураторством даних (data curation) або управлінням даних досліджень (research data management) можуть займатись як самі дослідники, так і бібліотечні фахівці, котрих називають бібліотекарі по роботі з даними (data librarians) або куратори даних (data curators). Британські фахівці з управління даними досліджень Р. Райс, Дж. Саутхолл пишуть, що «... бібліотекарі роблять значний внесок у підтримку досліджень та освітніх процесів так само, як і у формування характеру інтелектуального життя окремих установ» [4, с. 1] (*переклад із англійської тут і далі наш – С. Ч.*).

Робота з даними досліджень у контексті бібліотечно-інформаційної справи – це новий вид діяльності з упорядкування та кураторства даних досліджень як інформаційних ресурсів.

С. Ковальчик, посилаючись на Центр кураторства даних (Data Curation Centre (DCC)) наводить такі ключові вміння для управління даними для чотирьох категорій користувачів даних: **1. Менеджер даних (data manager):** управління ризиками, правові компетентності, забезпечення безпеки, створення умов використання, моніторинг процесу, створення метаданих, оцінка даних, збереження даних, налагодження комунікації. **2. Автор даних (data creator):** налагодження комунікації, моніторинг процесу, створення метаданих, документування дослідження, моделювання даних. **3. Бібліотекар по роботі з даними (data librarian):** оцінка даних, збереження даних, налагодження комунікації, ведення переговорів, координування діяльності, аналіз зворотного зв'язку, збереження цінних даних, адвокація та промоція, розробка стандартів. **4. Науковець по роботі з даними (аналітик) (data scientist):** управління інформацією, управління знаннями, моделювання даних, налагодження комунікації, розробка стандартів, аналіз та обробка даних, отримання інформації на основі моделей даних, інтегрування даних [2, с. 128]. Європейські фахівці з управління даними досліджень В. Ван ден Айнден та Л. Корті підкреслюють, що зазвичай науковці виражають занепокоєння щодо факту необхідності відкривати власні дані досліджень. Часто це трапляється через обмежені знання процесу управління даними та відсутність чіткої мотивації ділитись ними. Ці дослідники пропонують бібліотечним фахівцям практикувати наведення контраргументів на причини відмови науковців публікувати свої дані [3, с. 22-23]. На нашу думку, одна із ключових компетентностей бібліотекарів по роботі з даними – вміння вести переговори, переконувати. Ван ден Айнден та Л. Корті посилаючись на роботи своїх колег М. Волскі та Дж. Річардсон апелюють до застосування А-СОМ-В поведінкової рамки у практиці покращення діяльності з управління даними досліджень [3,

с. 23; 5, с. 5]. Так рамка передбачає, що ставлення, здатність, мотивація та можливість формують поведінку, тому при розробці тренінгів чи зустрічей із науковцями бібліотекарям «варто, в першу чергу, спрямувати свій вплив на формування поведінки дослідника» [3, с. 21-23]. Візуально цю рамку представлено на схемі 1.

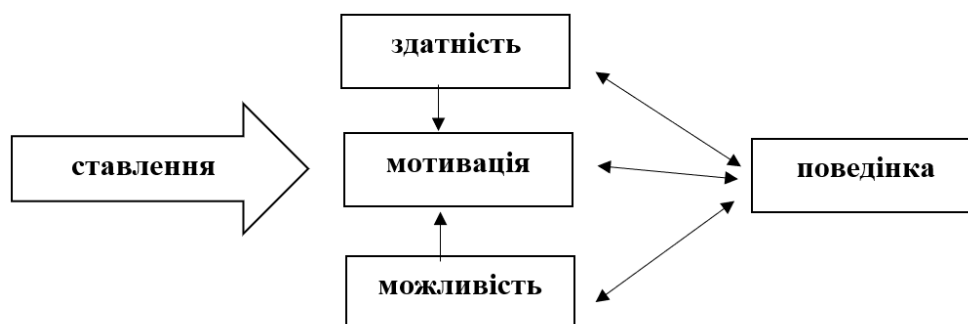

Схема 1. А-СОМ-В поведінкова рамка [3, с.23; 5, с. 5]

Висновок. Бібліотекар по роботі з даними – нова спеціальність, яка вимагає інноваційного підходу. При підготовці такого фахівця необхідно враховувати формування певних психологічних якостей: здатність здійснювати комунікацію з науковцями; проводити кампанії з просування послуг з управління даними досліджень; уміння критично оцінювати набори даних; навички організовувати зворотній зв’язок із користувачами.

Список використаних джерела

1. Denicolo P., Reeves J. Developing transferable skills: enhancing research and employment potential. London : SAGE, 2014. 164 p.
2. Kowalczyk S. T. Digital curation for libraries and archives. Santa Barbara : Libraries Unlimited, 2018. 246 p.
3. Managing and sharing research data / L. Corti et al. 2nd ed. London : SAGE, 2020. 342 p.
4. Rice R., Southall J. The data librarian's handbook. London : Facet Publishing, 2016. 177 p.
5. Wolski M., Richardson J. Improving Data Management Practices of Researchers by Using a Behavioural Framework. THETA 2015 Create, Connect, Consume : Conference output, 11 May 2015. Gold Coast, Australia, 2015. P. 1—11. URL: <http://hdl.handle.net/10072/69141> (date of access: 19.01.2021).